

חולין פא

משה שווערד

1. תוספות מסכת חולין דף פ עמוד ב

ולילקי נמי משום מחוסר זמן - תימה היכי לילקי הא הוי לאו שבכללות שאין לוקין עליו כי ההיא דלא יאכל כי קדש הם דדרשינן מיניה כל שבקדש פסול בא הכתוב ליתן לא תעשה על אכילתו וקרי ליה בפרק כל שעה (פסחים דף כד.) לאו שבכללות.

2. חידושי הרמב"ן מסכת חולין דף פ עמוד ב

ולילקי נמי משום לאו דמחוסר זמן. איכא דקשיא ליה והא הו"ל לאו שבכללות ואין לוקין עליו והכי אמרינן בפסחים ב' כל שעה (כ"ד א') דאי מדר"א אין לוקין על לאו שבכללות, [1] וי"ל פירכא למ"ד לוקין, דפלוגתא היא בפסחים (מ"א ב') ובתמורה (ז' ב') ובב"מ (קט"ו ב'), ואל תתמה שכיוצא בה במס' כתובות בפרק האשה שנתארמלה (ט"ז א') דמקשינן וליזיל בתר רובא סתם ואינה קושיא אלא לרב אבל לשמואל הא אמר אין הולכין בממון אחר הרוב כדאיתא בפרק המוכר פירות.

3. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף פ עמוד ב

תוס' ד"ה ולילקי נמי משום מחוסר זמן. [2] ויש לחלק שהרי בדוגמא שהביאו התוס' מפורש בקרא בנותר לא יאכל ואח"כ רבוי דקדש לשאר פסולים, אך כאן יש רבוי "שור ושה" לכל הפסולין, ואח"כ הלאו "לא ירצה" ואז אמרינן דקאי הלאו על כאו"א לחוד.

4. תוספות מסכת מכות דף יח עמוד א

ולילקי משום ובשר בשדה טרפה לא תאכלו - וקשה אמאי לא אמרי' בשר בשדה לאו שבכללות דאמרי' בסוף פרק גיד הנשה (שם דף קב: ושם) דאוכל בשר מן החי לוקה משום בשר בשדה שהרי כולל הוא כל חסרון מחיצה בין הוציא עובר ידו חוץ לאמו בין הוציא חוץ לחומה דמאי שנא מואם צלי אש דתחשוב לאו שבכללות וי"ל דלא חשבינן לאו שבכללות אלא כגון אם צלי אש שכולל נא ומבושל וכן כל שבקודש פסול דיוצא וטמא ופסולין אחרים שהן שני שמות אבל הכא שכולל כל יוצא לבד ושם יוצא חדא היא רק דהוי בכמה דרכים לא חשיב ליה לאו שבכללות תדע דהא לאו דנותר נפיק מושרפת הנותר באש לא יאכל והתם מיניה חזינן נותר תודה ונותר דקדשים קלים ונותר דקדשי קדשים ולא חשיב לאו שבכללות כך נראה למשי"ח [וע' היטב תוס' יומא לו: ד"ה לאו דנבילה וכו'].

5. תוספות מסכת חולין דף פ עמוד ב

הנח למחוסר זמן שהכתוב נתקן לעשה - [1] פירש בקונטרס דלא דמי לעשה דשלוה דהוי מעיקרא אבל האי עשה על כרחך אחר הלאו הוא דהלאו הוי תוך שבעה והעשה אחר כך. משמע שרוצה לפרש כמו שאר ניתק לעשה שבש"ס ותימה דלא דמי לנותר וגזלה דהתם אחר שעבר הלאו בא העשה לתקן מה שעבר אבל כי ההיא דהכא לא מצינו... [2] ונראה לפרש הנח למחוסר זמן דהכתוב נתקן מלאוי דלא ירצה ולא הוי בכלל שאר פסולים דהווי בלאו דלא ירצה אלא נתקן לעשה ולית ביה אלא עשה דמיום השמיני ירצה ולית לן למימר דאתא קרא דירצה שיש בו גם עשה עם הלאו דכל היכא דאיכא למידרש לא מוקמינן ליה בלאוי יתירי ואית לן לאוקומי הלאו בשאר פסולין והוי האי ניתק לעשה כי ההוא דפסחים דפרק אלו דברים (דף סז.) דאמרינן מצורע שנכנס לפנים ממחיצתו פטור שנאמר בדד ישב הכתוב נתקן לעשה פי' נתקן משאר טמאים דהווי בלא יטמאו מחניהם להעמיד אעשה דבדד ישב ...

6. רש"י זבחין דף קיד/ב

אלמה אמר רבי זירא - בפ' אותו ואת בנו (חולין פ) דקתני קדשים בפנים סופג את הארבעים משום לאו דאותו ואת בנו והוינן בה ונילקי נמי משום לאו דמחוסר זמן דתניא מנין שכל הפסולים שבשור ושבשה שהן בלא ירצה ת"ל ושור ושה שרוע וקלוט ומחוסר זמן פסול הוא ומשני ר' זירא הנח לאו דמחוסר זמן דהכתוב נתקן לעשה דכתיב ביה עשה יתירא כדמפרש התם למימרא שהוציאו ונתקן מכלל לאו דלא קאי עליה בלאו דשאר פסולין והשתא דאמרת הכא לאו בהדיא כתיב ביה נילקי עליה:

7. ספר שערים מצויינים בהלכה

הא כיצד לילה לקדושה. פרש"י לילה שמיני כשעבר שביעי לקדושה מותר לקדשו משחשכה ואינו עובר משום כל תקדיש פסולים. ומבואר דקודם ליל שמיני אינו קדוש. וכתוס' מס' זבחים (יב. ד"ה לילה) הקשו בשם הרב רבי יוסף דבמס' תמורה (י:) משמע דתם במעי תמימה קדוש, דקדושה חלה על העובר במעי אמו, והאיך קדוש והא לילה לקדושה דוקא אבל קודם לכן לא. ובשטמ"ק על הגליון שם תירץ דשאני התם דחלה הקדושה אגב אמו, אבל אם הקדישו קדושת הפה אינו ראוי לחול עד ליל השמיני, א"נ

במעי אמו אינו ראוי להקרבה, ורחמנא לא פסלי משום מחוסר זמן אלא כשנולד וראוי הוא להקריבו דכתיב (ראה טו-יט) "אשר יולד" אלמא בלידה תלוי מילתא. ועי' במס' תמורה שם (י:) שתירצו התוס' (בסופו) דקודם שנולד מצי מקדיש ליה. ומייתי ליה בבכורות מקרא.

8. תוספות מסכת חולין דף פא עמוד א

יום להרצאה - וא"ת מביום צוותו נפקא (מגילה דף כ:) ביום ולא בלילה וי"ל דמההוא קרא לא הוה פסלינן לילה שאחר שבעה אלא כמו שאר לילות ואם עלה לא ירד להכי צריך קרא דהכא דהוי מחוסר זמן ואם עלה ירד ותימה דר"ש הוא דאית ליה בהמזבח מקדש (זבחים פד.) ואי רבי אפטוריקי כר"ש מאי פריך מיניה דסוגיא דהכא דפריך ולילקי נמי משום מחוסר זמן לא פריך אלא לרבנן דלר' שמעון הכי נמי דלקי כדאמר בפ' בתרא דזבחים (דף קיד:) ושמא ר' זירא דהכא סבר ליה כרב נחמן בר יצחק דאמר התם דלר' שמעון נמי לא לקי ועוד י"ל דנפקא מיניה הא דפסול משום מחוסר זמן דפסול אף בבמה אבל פסול לילה ליכא בבמה לשמואל בשילהי זבחים (דף קכ.).

9. דף על הדף חולין דף פא עמוד א

בגמ': ר' אפטוריקי רמי כתיב והיה שבעת ימים תחת אמו, הא ליל שמיני חזי, וכתב ומיום השמיני והלאה הא בלילה אסור, הא כיצד לילה לקדושה ויום להקרבה.

הגאון מהר"ש לנדא בשו"ת נו"ב (תנינא יו"ד סי' ז') מביא מחלוקת הפוסקים דדעת הפמ"ג (משבצ"ז סט' ט"ו ס"ק ג') דז' ימים אלו בעינן מעל"ע דוקא, ואם נולד בסוף יום א' אינו מותר רק ביום א' שלאחמ"כ בסוף היום, אבל מדברי התבואת שור מדייק דסובר דאמרין מקצת היום ככולו, ובכה"ג שרי מיד בליל מוצ"ש.

וכתב להוכיח מדר' אפטוריקי כדברי התבו"ש, דאם כדעת הפמ"ג דבעינן מעל"ע, אמאי הוצרך לאוקים הך דשבעת ימים דאירי לקדושה, דאף דמחוסר זמן הוא, חידוש הוא שיכול אז להקדיש, ול"ל אוקמי באופן שנולד בסוף היום לאחר זמן של הקרבת תמיד של בין הערבים, וכיון שצריך להמתין מעל"ע, א"כ אינו ראוי רק אחרי שבוע לאחר זמן הקרבת התמיד של בין הערבים, דאז ראוי לקדושה ולא להרצאה.

ומדלא אוקים ר' אופטריקי כן, מוכח כדעת התבואת שור דמיד בלילה שרי, דמקצת היום ככולו, ולכן הוכרח לומר דלילה לקדושה, אף דמחוסר זמן הוא לגבי הרצאה.

10. ספר שערים מצויינים בהלכה

הם. ובפתחי תשובה (סק"ב) כתב דפמ"ג בעצמו חזר בו בספרו (או"ח מ"ז סי' תצח סק"ב) וכן בספרו תיבת גומא (פ' ראה). וכן בשו"ת חת"ס (יו"ד סי' יז) כתב דאינו אמת, עי"ש שהסביר טעותו של הפרי מגדים דגברה רבה דכוותיה מצוה לחפש אחריו במה שגה ומה עלה על דעתו הגדולה. וכ"כ בגליון מהרש"א בשם תשובת גינת ורדים (או"ח כללא סי' כח) דלא בעינן מעת לעת. וכ"כ בערוך השלחן (סק"ט) דכן הסכימו רוב הגדולים. ואין שום טעם להחמיר בזה.

11. תוספות מסכת חולין דף פא עמוד א

עולה לאו בת אכילה היא - תימה א"כ היכי משכחת לר"ש טומאה בעולה ובאימורים זהוי אוכל שאי אתה יכול להאכילן לאחרים כיון דאכילת מזבח לא שמה אכילה וכו"ת דחיבת הקדש משויא ליה אוכל אם כן למה ליה לר"ש גבי פרה טעמא דהואיל והיתה לה שעת הכושר תיפוק ליה דחיבת הקדש משויא ליה אוכלא דע"כ מהניא ביה חיבת הקודש כדאמר בהמנחות והנסכים (מנחות קב:): אלא ודאי לא מהני ביה חיבת הקדש אלא לענין דאף על גב דכשרוף דמי משויא ליה אוכל אבל לא מהני לעשות אוכל האסור כמותר ויש לומר דלענין טומאה מודה דאכילת מזבח שמה אכילה אבל לענין שחיטה ראויה לא היא שחיטה ראויה אלא הראויה לאדם דומיא (בראשית מג) דטבות טבח והכן.

12. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף פא עמוד א

הוא התראת ספק. הקשו הראשונים היכי משכחת לה איסור או"ב בקדשים, הא מאחר דשחיטת הראשון היא שחיטה ראויה, שוב השני הו"ל מחוסר זמן, ואף אם יזרוק את דמו לא יותר הבשר, ונמצא דשחיטת השני היא שחיטה שאינה ראויה דלא שמה שחיטה. [1] וחדש הבעל המאור דהכא הוי גזירת הכתוב דחייב, דהא ילפי' לעיל מו"ו מוסיף על ענין ראשון דאיסור אותו ואת בנו נוהג בקדשים, וכיון דלא משכח"ל אלא בשחיטה שאינה ראויה, על כרחך דהתורה חידשה דלענין זה שחיטה שא"ר שמה שחיטה, אמנם אם לא זרק את הדם הו"ל שחיטה שא"ר, כיון דסדר השחיטה בקדשים הוא שחיטה וזריקה, וכל שלא זרק בזה לא נתחדש דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה, ולכך הוה התראת ספק.

[2] עוד כתב הבעה"מ שהיה אפשר לתרץ דהכא איירי בשחט את הראשון ועדיין לא זרק את דמו, ואח"כ שחט את השני וזרק, דנמצא דשחיטת השני היא שחיטה ראויה, דאכתי לא הוי מחוסר זמן, רק דמ"מ בשחיטת השני הוי התראת ספק, דספק אם יזרוק את הדם הראשון או לא. אלא דהבעה"מ הקשה ע"ז דהא לר"ש כל הראוי לזריקה כזרוק דמי, וא"כ לעולם בשחיטת השני הוי מחוסר זמן.

אולם רש"י כתב דלא גרסי' בדברי רבא דהוי התראת ספק, אלא כוונת רבא לומר דליכא מלקות על השני משום דהו"ל אינה שחיטה ראויה, כיון דהוא מחוסר זמן. והקשו ע"ז דהא על כרחך הכא חזית רחמנא דחייב אף בשחיטה שאינה ראויה, וכמו בשחוטין חוץ דחייב אף דאינה שחיטה ראויה. והי' אפשר לומר דיש לנו לצמצם את החידוש כמה דאפשר, ולכך אף דלענין איסור או"ב ודאי נתרבה אף שחיטה שאינה ראויה, מ"מ מי יימר דילקה בכה"ג, דאפשר דרק לאיסורא חידשה התורה כן ולא למלקות.

אך התוס' בב"ק קיימו את הגרסא כגמ' דידן, ויישבו שהיא התראת ספק שמא יזרוק. ואי שמה התראה כשיזרוק, לוקה. וקשה הרי הדם כמיא בעלמא כיון דעלה ירד במחוסר זמן, ואיך נגמרת העברה אם זורק. וצ"ל כששוחט השני, שחיטת קדשים א"ר אא"כ זרק, אך קודם זריקה לא נפסל שום או"ב, דבזבחים איתא דכל שפסולו בקודש אם עלה לא ירד. וביארו שם התוס' דהוא מיירי כשפסולו קודם שחיטה. וכאן כששחט השני, שחיטה כשרה כיון שא"ר רק אח"כ כשזורק ונעשה מחוסר זמן נפסל ואפשר שאם עלה לא ירד. א"כ יוצא שהזריקה פועלת, ואינה כמיא בעלמא.

13. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף פא עמוד ב

מתני'. השוחט לעבודה זרה. הנה הטעם דבשוחט נמצא טריפה חשיב שחיטה למ"ד שחיטה שאינה ראוי' שמה שחיטה, הוא משום דאח"כ השחיטה לאפקועי מידי טומאת נבילה, אבל בשוחט לע"ז הא ס"ל לריב"ב דתקרובת ע"ז מטמאה באוהל, ואף לרבנן דפליגי עליה מודו דמטמאה במגע, ונמצא דלא אהני השחיטה מידי, ובזה לכ"ע שחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה. אלא די"ל דגם בע"ז אהני השחיטה לאפקועי לטומאת נבילה ורק איכא טומאה אחרית, וזה דוחק. ובפשוט צ"ל עפ"ד התוס' (לעיל יג ב) דלרבנן טומאת תקרובת ע"ז אינה אלא מדרבנן, ונמצא דאף בשחיטה לע"ז אהני השחיטה, ומתניתין דלא כריב"ב.

14. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף פא עמוד ב

שם. יל"ע דבשוחט לע"ז לכאן נעשה מומר ושחיטתו אינה שחיטה, ומה שייך בזה איסור אותו ואת בנו. אמנם דעת התוס' (יד א) דנעשה מומר רק לאחר המעשה, ואף דלעיל (מא א) מבואר דאם התרו בו וקיבל ההתראה אין לך מומר גדול מזה, היינו לומר דבכה"ג לא אמרינן לצעורא קא מכוון, אבל אם לא נעשה מומר במעשה זה, לא מהני מה שמתרין בו לעשותו מומר. אמנם היש"ש כ' בדעת הרשב"א דבשוחט לע"ז נעשה מומר בשעת השחיטה, וכן פסק להלכה, ולפ"ז קשיא מתניתין, דהא אף אם הי' שלא בהתראה, מ"מ במה שעבד ע"ז נעשה מומר. ואף אם חישב דבגמר זביחה הוא עובדה קשה, דמ"מ עבד ע"ז בשעת שחיטה ונעשה מומר בשעה זו.

והיה אפשר לומר דמיירי דעבד ע"ז במיעוט בתרא דכבר נגמרה השחיטה מקודם לכן. ואולם דבר זה במחלוקת שנוי, דאיכא דס"ל דכל הפסולים שבשחיטה פסלי אף במיעוט בתרא, כיון דהמשיך במעשה השחיטה חשיב הכל מעשה שחיטה, וכיון דהוה מומר במיעוט בתרא פסל. ואולי המהרש"ל פליג ע"ז. אך קשה דא"כ אמאי הו"ל לר"ש שחיטה שאינה ראויה דהא כבר עבד שחיטה מעליא. וצ"ל דלגבי חידוש המהרש"ל הו"ל מומר בשעת השחיטה זה לא נאמר כששחט לע"ז במיעוט בתרא, אבל מ"מ חשיבא שחיטה שא"ר כיון דהכל חזא שחיטה, ודוחק.

עוד אפשר לומר להנה שיטה זו הדיש"ש מחודשת מאד, דהרי הא דמומר מיפסיל לשחיטה לשיטת התוס' הוא משום דאינו בר זביחה ובקרא כתי' וזבחת ואכלת, וא"כ הרי צריך שיהא נפסק עליו דמהשתא אינו בר זביחה, ומש"ה באמת ס"ל לתוס' דאינו נפסל עד גמר המעשה, ומ"מ הני קמאי ס"ל דשייך לפוסלו מיד עם עבודתו. ומ"מ אם עובדה רק בשחיטת הסימן השני בזה י"ל דלכ"ע שחיטתו כשרה, דבכל שוחט לע"ז מדשחיט בה פורתא נעשה מומר ובהמשך השחיטה אינו בר זביחה, משא"כ כששחט רק הסימן אחרון לע"ז לא נעשה מומר על שחיטה זו, כיון שאחר שנעשה מומר לא המשיך לשחוט, ומ"מ חשיב שחיטה שאינה ראויה כיון שסוף השחיטה היה לע"ז ונאסרה הבהמה.

15. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף פא עמוד ב

והנוחר והמעקר פטור. לכאן' זהו פשיטא, דהא כתיב בקרא שחיטה. והיה אפשר לומר ע"פ מאי דאיתא במגילה דש"צ שמתפלל על אותו ואת בנו חסת חוס עלינו מעבירין אותן, שהוא סבר דענין אוא"ב הוא משום צער בע"ח אך האמת דאין הטעם כן. והנה אם היה הטעם משום צער בע"ח ליכא נפק"מ אם עושה כן דרך שחיטה או נחירה, ולזה חידשה המשנה שאין הטעם כן ורק בדרך שחיטה אסרה תורה. (ועי' רמב"ן עה"ת דברים פכ"ב פ"ו).

16. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף פא עמוד ב

שם. כתבו האחרונים דמלשון המשנה משמע דפטור אבל אסור, והיינו משום דאסור לנבל בהמה מצד בל תשחית או צעב"ח.

17. תורת חיים מסכת חולין דף פא עמוד ב

אפילו תינוקות של בית רבן יודעין אותה. פירש רש"י ז"ל תינוקות של בית רבן יודעין דתרתיה לא עבדינן ביה וקשה דהא דאמר ר"י כגון דלא אתרו ביה משום עבודת כוכבים כל שכן דידעין תינוקות של בית רבן דמקרא מפורש הוא בפרשת שלח לך דהעובד עבודת כוכבים בשגגה אינו במיתה ופשיטא דחייב משום אותו ואת בנו ואי אתי לאשמעינן דחייב אף על גב דאיכא בשחיטה זו צד מיתה ולאפוקי מדריש לקיש אם כן אמאי קאמר ליה זו אפילו תינוקות של בית רבן יודעין אותה הא איכא למימר דאיהו נמי בדלא אתרו ביה משום עבודת כוכבים איירי ואשמעינן דאפילו הכי פטור כיון דאיכא צד מיתה ולאפוקי מדר"י. וגם הא דקאמר אלא פעמים וכו' פירש רש"י ז"ל אלא אם היה לך להשמיענו דבר טעם על משנתנו כך היה לך לומר לא משמע כן.

לכך נראה דהא דאמר לו זו אפילו תינוקות של בית רבן יודעין אותה אמתניתין קאמר דהיאך מצית למימר דמתניתין איירי דוקא כששחט ראשון לעבודת כוכבים דא"כ מאי קמשמע לן רבנן דחייב פשיטא כיון דלא קם ליה בדרבה מינה ואי לא אתו לאשמעינן אלא הא דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה הא מרישא דקתני השוחט ונמצא טרפה שמעינן לה והשתא ניחא דקאמר אלא פעמים וכו' כגון דלא אתרו ביה משום עבודת כוכבים ואשמעינן מתניתין דחייב אף על גב דאית בה צד מיתה. וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל בפירושו המשנה שכתב ומ"ש השוחט לעבודת כוכבים אינו ר"ל שאם שחט הראשון לעבודת כוכבים והשני לעצמו שהוא חייב משום אותו ואת בנו לפי שזה ברור מאוד אבל דברו על מי ששחט הראשון לאכילה וכו' ושור הנסקל יש לומר דאיצטריך למיתני דלא תימא כיון דעומד ליסקל כמאן דנסקל דמי וליכא שחיטה כלל ואפילו רבנן מודו ופרת חטאת ועגלה ערופה אינו משנה כדמסיק.

18. ראש יוסף מסכת חולין דף פא עמוד ב

ודע דהא דאמר ר' יוחנן זו תינוקות של בית רבן יודעין אותו, יש לומר דאשמעינן ריש לקיש טובא דלא משכחת ליה אלא בשחט ראשון לעבודה זרה, דלא תימא דאשכוחי משכחת לה בשחט שני לע"ז כגון דאמר בגמר זביחה הוא עובדה, רצוני לומר בסוף גמר רוב ב' סימנים ובעוף קודם גמר שחיטת רוב סימן ראשון, דמחייב ג"כ משום אותו ואת בנו מתחלת שחיטה. דכי אמרינן משום רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שני רשעיות, שבאו שניהן בבת אחת ולא בזה אחר זה, וזה מתבאר יפה בסוגיא דכתובות דף ל"א [ע"א] בגונב חלבו של חבריו יעוין שם. וא"כ מתחלה חייב מיד אותו ואת בנו, וחייב סקילה לא בא עד גמר שחיטה. אלא דריש לקיש לשיטתיה בפרק שני דף כ"ט ע"ב דאינה לשחיטה אלא לבסוף, והיכא דשחט מיעוט סימנין בחוץ לא מחייב כו' יע"ש, והכי נמי דכוותיה באותו ואת בנו קודם גמר שחיטה לא מחייב אותו ואת בנו, ובאין תרוייהו בהדדי. ור' יוחנן דפליג התם ואמר ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף אה"נ, אלא דר' יוחנן אשמעינן רבותא פעמים אף ששחט שני לע"ז, ובתחלת שחיטה הוא עובדה דהשתא תרוייהו בהדי הדדי קאתיין, אפ"ה מצינו ביה מלקות כגון דאתרו ביה למלקות ולא אתרו ביה לקטלא. ופליגי אי חייבי מיתות שוגגין ומלקות אי חייב מלקות או לאו, 'מר' ריש לקיש, יליף ליה ממיתה וממון מה התם לא חלקת בין שוגג למזיד אף מיתה ומלקות כן. ו'מר' ר' יוחנן, לא יליף ליה ממיתה וממון, ומשום הכי בלא אתרו ביה לקטלא לוקה לר' יוחנן כששחט שני לע"ז:

19. שו"ת אחיעזר חלק א - אבן העזר סימן יח אות ד'

אלא דבד' הירושלמי י"ל דקאי לר"ל שם דס"ל דחייבי מלקות שוגגין פטורין לפיכך מדמה החוסם פרתו למדליק את הגדיש, שו"ר בס' נודע בשערים ח"ב שהרגיש בזה, אבל זו"א דהא לר"ל דס"ל אשו משום ממונו ל"ש תי' הירוש' דעל כל שבולת ושבולת חייב מיתה דלר"ל אינו חייב רק על שבולת הראשונה, ועי' בירושלמי פ"ב דב"ק ויש להעיר עוד מדברי הגמ' חולין פ"א א"ל ר"י פעמים שאפילו שחט ראשון לשלחנו ושני לע"ז חייב כגון דאתרו ב' משום אוא"ב = אותו ואת בנו = ולא אתרו

ב' משום ע"ז ובאתרו לע"ז פטור וכדאמר זו אפילו תשב"ר יודעין, והא גם באתרו לע"ז יש לחייב דהא לר"י דס"ל ישנו לשחיטה מתחלה ועד סוף חייב משום תחילת שחיטה משום ע"ז וא"כ יש לחייב משום אוא"ב על סוף שחיטה ולא גרע מאלו התחיל אחר בשחיטה וגמר השני דבדאי חייב ראשון והשני דעל סוף שחיטה בודאי חייב ועי' במנח"ה סי' קפ"ז דלמ"ד ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף שניהם חייבים ולר"ל דס"ל אין לשחיטה אלא לבסוף א"ש דאתי בהדי הדדי [וגם למש"כ התוס' בב"ק ע"א בד"ה כיון דגם למ"ד אין לשחיטה אלא לבסוף נאסרת בפורתא קמא היינו דוקא לאיסור ע"ז אבל לחייב משום שחיטת עכו"ם בודאי בעי כעין פנים וכ"כ המנח"ה] אבל לר"י דס"ל דישנה לשחיטה מתחלה וע"ס =ועד סוף= קשה וצ"ל כיון דחושב גם על סוף שחיטה חייב כדברי הירושלמי דעל כל שבולת ושבולת חייב מיתה ואלו לדברי הגאון רעק"א דהוי כחיי"מ שוגגין וא"כ הכא לר"י דס"ל חיי"מ שוגגין ומלקות חייב מלקות וא"כ לחייב משום אוא"ב, **אולם י"ל למש"כ הר"ן ובתה"א דמייירי באומר בגמר זביחה הוא עובדה דאל"כ הוי שחיטת מומר א"כ הא משום ע"ז מיחייב ג"כ בגמר שחיטה ולהיפוך ילה"ק דלריו"ח יתחייב משום תחלת שחיטה על אוא"ב ואפשר דבאוא"ב שאין בזה איסור רק חיוב על השחיטה ל"ש ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף וגם כיון דעל התחלת שחיטה גרידא א"א לחייב והא על גמר שחיטה הוי קלבד"מ והוי כשחטו אחר אינו חייב על תחלת השחיטה וצ"ע.**

20. שו"ת אבני נזר חלק יורה דעה סימן שנה

יג) הנה בחולין (ס"ט ע"א) בעי אילפא הוציא עובר את ידו בין סימן לסימן מהו שיצטרף סימן ראשון לסימן שני לטהרו מידי נבילה. או לא. אמר רבא ק"ו אם הועילה לו סימן ראשון לסימן שני להחירה באכילה. אינו דין שתועיל לו לטהרו מידי נבילה. ופרש"י הכי מיבעיא לי' סימן ראשון כשנשחטה בעוד אבר זה בתוכה ה' בא להתיר אף באכילה. ומשיצא אין חתיכת סימן שני בא על אבר זה אלא לטהרו מידי נבילה כדאמרן לעיל וחכ"א מגע טריפה שחוטת מי מצטרף סימן ראשון שבא לו לטהר ולהתיר עם זה שאינו בא אלא לטהר להועילו מיהא לטהר הואיל ושניהם שוין בכך או דילמא כיון דיש חילוק ביניהם לא מצטרף ראשון שהוא נשחט לשני דברים עם השני שאינו אלא לטהרו מידי נבילה ואין כאן שחוטת שלימה לטהרו. אם מצטרף סימן ראשון לשני להתיר באכילה של העובר והבהמה ולא אמרינן שחיטה חלוקה היא ואין שחיטה לא בזו ולא בזו תועיל לאבר לטהרו מידי נבילה עכ"ל. וק"ל למה הוצרך רבא לק"ו. הא לדידי' אין התחלה לאיבעי' זו. דהא רבא ס"ל **בזבחים (דף ל' ע"א) ובפסחים (דף ס"ג ע"א) דאין לשחיטה אלא לבסוף. וסימן ראשון לאו שחיטה הוא כלל. ואינו מתיר. וכל השחיטה ה' בסוף לאחר שהוציא ידו. והוא לטהרו מידי נבילה לבד:**

יד) ונ"ל להוכיח מכאן דהא דאין לשחיטה אלא לבסוף. הפי' דאין סימן הראשון מתיר כלל עד שישחט גם השני. אבל לאחר שחיטת השני. שני הסימנים מתירים ביחד. וע"כ שפיר מבעי' לי' כיון דסימן ראשון בא להתיר באכילה כיון דבאמת סימן ראשון ג"כ בא להתיר. ולמ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף מתחיל ההיתר מתחילה ועד סוף שנגמר ההיתר. וכן מוכח בזבחים (ק"י ע"א) דלר"מ כל סימן מתיר חצי בהמה. ולר"א משרא שרי חצי בהמה או מקלש קליש כולה בהמה. וע"ש בתוס' בד"ה אי. וכ"ז אי ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף. אבל למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף. אין סימן אחד פועל כלום. רק בסוף שחיטה נתרת הבהמה. ולפי"מ שביארנו בסוף שחיטה שני הסימנים ביחד מתירים. אבל אחד בלא שני אינו פועל כלום ודו"ק:

21. תוספות מסכת חולין דף יד עמוד א

השוחט בשבת כו' - אפילו במזיד בעי לאוקומי **תימא אי במזיד היאך שחיטתו כשרה והא מומר לחלל שבתות אסור לאכול משחיטתו כדמוכת לעיל (דף ה.)** ועוד דבגמ' בעי לאוקומי במזיד ורבי מאיר ורבי מאיר אית ליה בפ' עד כמה (בכורות ל.) ובפ' זה בורר (סנהדרין דף כז.) דמומר לדבר אחד הוה מומר לכל התורה כולה [1] וי"ל דהתם בפרהסיא והכא בצניעא ומיהו למאי דמוקי כרבי מאיר קשה [2] ועוד י"ל דמשום פעם אחת לא חשיב מומר וכן משמע בפרק ב' לקמן (דף לט.) דאמר השוחט את הבהמה לזרוק דמה לעבודת כוכבים ר"ל אמר מותרת ופירש בקונטרס מותרת באכילה והתם גברא בר קטלא הוא כדאמרינן בפ' ד' מיתות (סנהדרין דף סא.) דמודה ר"ל דבר קטלא הוא מידי דהוה אמשתחוה להר דהר מותר ועובדו בסייף ועוד אמרינן לקמן בסוף פרק שני (דף מא.) אפי' למ"ד אדם אוסר דבר שאינו שלו ה"מ עובד כוכבים אבל ישראל לצעורי בעלמא קא מכוין ופריך מב' אוהזין בסכין ושוחטין אחד לשם אחד מכל אלו ואחד לשם דבר כשר שחיטתו פסולה ומשני הכא במאי עסקינן בישראל מומר והשתא כיון דמומר הוא בלא שום אחד מכל אלו תיפוק ליה דפסול אבל אי בחדא זימנא לא איתסר שחיטתו ניהא.

22. תירושי הר"ן מסכת חולין דף יד עמוד א

י"ל דלמאי דסליק אדעתין מעיקרא מוקמינן למתני' בשוחט בצניעא אבל בתוספות כתבו דאפילו במזיד ובפרהסיא שחיטתו הראשונה כשרה [3] שאינו נעשה מומר אלא עד גמר שחיטה. וראיה לדבר דאמרינן בפרק אותו ואת בנו (דף פא) דלרבנן דאמרי שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה שחט ראשון לשלחנו ושני לע"א חייב משום אותו ואת בנו ואם איתא דשחיטה ראשונה שחיט' מומר חשבינן לי' אמאי מחייבי רבנן והלא אינה שחיטה כלל אלא נחירה בעלמא אלא ודאי משמע שאין שם

מומר עליו אלא מאותה שחיטה ואילך. ויש דוחין ולומר דלא דמי שבת לע"א דשוחט לע"א כיון שאינו עובד אותה אלא עם גמר שחיטה בדין הוא שנכשיר שחיטתו הראשונה שהרי נעשית בהכשר אבל שוחט בשבת הרי בתחלת שחיטתו חלל שבת דחובל הוא הילכך אפילו בשחיטתו הראשונה הוי מומר ושחיטתו פסולה. ואין זה כלום אצלי דבשבת נמי לא מחייב עד גמר שחיטה דמקמי הכי ה"ל מקלקל בחבורה דקי"ל דפטור. אלא שדוחין עוד ואמרינן דאפשר דשחיטת מומר לע"א נהי דמיתסרא באכילה אפשר דלא הויא כשחיטת נכרי לטמויי במשא דהא אינו כותי וקדושיו קדושין ואם איתא דהכי הוא אע"פ שנעשה מומר בשחיט' ראשונ' לרבנן חייב משום אותו ואת בנו כשחיטה שאינה ראויה מקריא כיון שמטהר מידי נבלה הילכך ליכא למיליף מההיא דאותו ואת בנו:

23. ספר שערים מצויינים בהלכה

חייבי מיתות שוגגין וכו'. ובמס' כתובות (לה.) מסיק חייבי מיתות שוגגין כו"ע לא פליגי דפטורין, כי פליגי בחייבי מלקות שוגגין ודבר אחר, וכן פסק הרמב"ם (גנבה פ"ג ה"א) שכל העושה עבירה שיש בה עון מיתת ב"ד ותשלומין אינו משלם אע"פ שהיה שוגג. ולפ"ז מי שנסע במרכבתו, ובדרך נסיעתו הרג בשוגג איש או אשה אמרינן קם ליה בדרכה מיניה אע"פ דליכא מיתה, וכבר הבאנו (שם ל. ד"ה מה שבת) דכל שפטור משום קלב"מ מ"מ אם תפס לא מפקינן מיניה משום דהוא חייב לצאת ידי שמים עי"ש. וכ"כ בהגהות אשיר"י (ב"ק פ"ד אות ד). וכתב במנ"ח (מצוה לד) דאם הנהרג היה טריפה כגון ניקב קרום של מח וכדומה וקי"ל טרפה אינה חיה נע"י בש"ך יו"ד סי' נז ס"ק מח ופלתי סק"י ובפמ"ג שם] א"כ כיון דאין עליו חיוב מיתה מצד הנהרג משום דהוא טריפה חייב לשלם דמיו להיורשים, עי"ש. ועי' בקצות החשן (סי' ח סק"ד).

24. תידושי הגר"ח מסכת כתובות דף לב עמוד ב

בענין אין לוקה ומשלם

הרמב"ם (פ"א מהלכות מעילה ה"ג) כתב כל המועל בזדון לוקה ומשלם מה שפגם מן הקדש בראשו. וקשה הא אין לוקה ומשלם דקלב"מ. וכן קשה באוכל תרומה דלוקה ומשלם הקרן כדאיתא ברמב"ם (פ"י מהל' תרומות ה"א). ועיין בר"ש (ריש פ"ז דתרומות) שהביא ירושלמי דמקשה לר"ל דחייבי מלקות שוגגין פוטר מממון א"כ גם בשוגג יהיה פטור מממון, ומזה מקשה הר"ש לשיטת התוס' בפסחים (דף כ"ט ע"א ד"ה מאן) דתשלומי תרומה כפרה נינהו ולא שייך קלב"מ.

...

והנראה דשאני דין דאין מת ומשלם מדין דאין לוקה ומשלם, דממון ומלקות הרי ילפינן מקרא דשתי רשעות, והיינו דאין ב"ד מחייבין אותו בשתי רשעות, ובעינן דיהא שתי רשעות המסורות לב"ד, אבל מיתה וממון לאו מקרא דרשעה אחת ילפינן אלא מלא יהיה אסון ילפינן, והיינו דמיתה היא הפוטרת ממון דאין מת ומשלם, ולכן פוטרת גם מחיובי מעילה דאין תלוי כלל ברשעה המסורה לב"ד. וראי' לזה מהמבואר בגמ' חולין (דף פ"א ע"ב) דחייבי מיתות שוגגין אם פוטר ממלקות תלתה הגמרא במחלוקת ר"י ור"ל אם חייבי מלקות שוגגין פוטר ממון, ותמוה דחייבי מלקות שוגגין דלר"ל פוטר מממון הוא משום דיליף לה מגז"ש דרשע רשע ור"י לא יליף גז"ש זו, אך חייבי מיתות שוגגין גם לר"ל ילפינן מקרא דתנא דבי חזקיה

דפוטר מממון. הרי דבחיבי מיתות שוגגין ליכא לגז"ש זו, (ורק דמדמינן לחייבי מיתות דפוטר ממון), וא"כ מאי שייך למחלוקת ר"י ור"ל. וצ"ל דמגז"ש דרשע רשע לא ילפינן דמלקות דשוגגין פוטר ממון, רק דכל עיקר הפטור הוא דאי אתה מחייבו בשתי רשעות, וילפינן מגז"ש שפיר דגם בשוגג מיקרי רשעה וממילא דשייך הפטור של קלב"מ. והנה הא דמיתה פוטר ממלקות איתא בכתובות (דף לז ע"ב) דדרשינן מרשעה אחת אתה מחייבו וכו', וממילא דשייך בה המחלוקת ר"י ור"ל אם בשוגג מיקרי רשעה, ובזה הדין דאי אתה מחייבו בשתי רשעות, משא"כ מיתה וממון דהפטור הוא מקרא דלא יהיה אסון דמיתה פוטר ממון, פוטר גם בחייבי שוגגין וכדילפינן מקרא דתנא דבי חזקיה, וגם לר"י דאית ליה דחייבי שוגגין לאו רשעה מ"מ במיתה וממון דינו חלוק דילפותא אחרת היא מלא יהיה אסון, וא"כ לא בעינן בזה כלל הדין דרשעה המסורה לב"ד, ולכן לרנבה"ק פוטר כרת גם מחיוב מעילה, דחייבי כריתות כחייבי מיתות ב"ד דמי.

25. שיעורי ר' דוד מסכת כתובות דף לה עמוד א

שסד) אי ממון ומלקות לר"ל הוי מדין פטור
גמ' חייבי מיתות שוגגין כו"ע לא פליגי דפטורין, כי פליגי בחייבי מלקות שוגגין ודבר אחר, ר' יוחנן אמר חייב וכו' ר"ל אומר פטור.
ולפי"ז נמצא דלר"ל גם הקרא דכדי רשעתו הוי גדר של קלב"מ דהוא דין פטור, דלכן סובר דגם שוגג פוטר ממון.
אבל ר' יוחנן דסובר דחייבי מלקות שוגגין אין פוטרין, היינו משום דס"ל דמלקות וממון דילפינן מכדי רשעתו לא הוי בגדר פטור, רק דאי אפשר לחייב שתי רשעות, ולכן בשוגג דליכא מלקות בפועל חייב ממון.
וכן לפי"ז ה"ה במיתה ומלקות, דג"כ ילפינן מכדי רשעתו, אינו פוטר בשוגג.
אכן המהרש"א בכמות (דף טז. הובא לעיל ס"ק רמ"א) כתב, דגם שוגג פוטר, [ודלא כהמהרש"ל שם], וכבר הקשו עליו שם המפרשים.

ועכ"פ נמצא, דר' יוחנן ור"ל חלוקים ביסוד הדין של כדי רשעתו כמ"ש.
[א"ה, אכן בכתבי הגר"ח (הובא ס"ק הבא, ולעיל ס"ק רנ"ח רצ"א) כתב, דגם ר"ל דפוטר חייבי מלקות שוגגין מג"ש דרשע רשע, אין הכרח דהוי משום דפוטר כמו במיתה וממון, דהוי דין "פטור", דלעולם עיקר הפטור הוא רק משום דאי אפשר לחייבו שתי רשעות, ורק דילפינן מג"ש דגם בשוגג מיקרי רשעה, וממילא דשייך הדין דאי אתה מחייבו שתי רשעות ע"ש] (ועי' ס"ק הבא).

26. תוספות מסכת חולין דף פא עמוד ב

פרה מטמאה כו' - מה שהקשה בקונטרס למה לי קבלת טומאה והלא היא עצמה מטמאה אדם ובגדים אין נראה קושיא זו דהא אין מטמאה אלא מתעסקים בה בלבד כדתנן במסכת פרה (פ"ח מ"ג) השורף את הפרה ופריים והמשלח את השעיר מטמא בגדים והן עצמן פרה ופריים ושעיר אין מטמאין בגדים והרי זה אומר מטמאין לא טמאונני ואת טמאונני ומיהו יש לומר דדעת הקונטרס היא כיון דמטמא אדם ובגדים דהיינו מתעסקין בה אם כן כיון דסופו לטמא טומאה חמורה מטמא אוכלין ומיהו י"ל דאע"פ שסופו לטמא טומאה חמורה לא היה מטמא אוכלין ומשקין דמה שסופו לטמא טומאה חמורה לא מהניא אלא לענין דלא צריך הכשר מים ושרץ אבל לא מהניא להחשיבו אוכל להכי צריך טעמא דשהיה לה שעת הכושר כיון דחשיבא אוכל מטמא אוכלין ומשקין בלא הכשר מים ושרץ משום דסופו לטמא טומאה חמורה וגרסינן מטמא ולא מיטמא דלענין טומאה חמורה עצמה אין נפקותא ובמרובה (ב"ק דף עז. מפורש באורך וכן יש בתוספתא (פרה פ"ו) בהדיא דפרה ופריים מטמא אוכלין ומשקין ומפי' הקונטרס נמי משמע דגרסינן מטמא ואע"ג דהקשה למה לי קבלת טומאה לא משום דגרסינן דמיטמא אלא שר"ל אי מחמת עצמה מטמאה למה לי שעת הכושר.